

Ćwiczenie 07

Temat: Układ RC.

Cel ćwiczenia

Poznanie budowy i zasady działania układu RC. Zmierzenie przebiegu ładowania i rozładowania kondensatora w układzie RC. Czytanie schematów elektronicznych. Przestrzeganie zasad BHP.

INSTRUKCJA DO WYKONANIA ZADANIA

Przestrzegaj zasad BHP przy pomiarach elektrycznych. Zachowaj ostrożność w czasie ćwiczenia. Sprawdź stan elementów zastosowanych w ćwiczeniu oraz narzędzi.

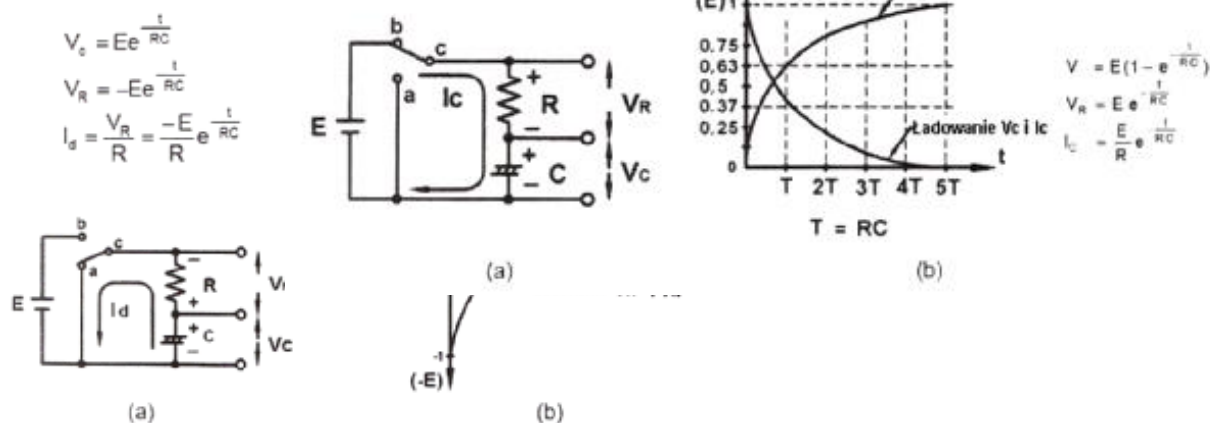
Stała czasu RC

Jak przedstawiono na rys. 4-1-1, gdy przełącznik układu zostanie ustawiony w pozycji „b”, to kondensator C będzie ładować się; natomiast, gdy przełącznik ten ustawi się w pozycji „a” to kondensator C będzie się rozładowywał.

Przebiegi napięcia i prądu ładowania w funkcji czasu przedstawiono na rys. 4-1-1(b), a na rys. 4-1-2 (b) przebiegi napięcia i prądu rozładowania również w funkcji czasu. Wartość $\tau(s) = R(\Omega) \times C(F)$ nazywa się stałą czasu.

Rys. 4-1-1 Układ

ładowania RC

Rys. 4-1-2 Układ rozładowania RC

Zasadę działania układu różniczkującego i całkującego można przedstawić w dwóch aspektach.

1. Jak przedstawiono na rys. 4-1-1(a), gdy przełącznik ustawi się w pozycji „b”, to kondensator C będzie się ładować, a napięcie V_C będzie stopniowo rosnać. Ponieważ $E = V_R + V_C$, zatem V_R będzie stopniowo rosnać a $I_C = I_R$ będzie stopniowo maleć. Zmiany napięć V_C i V_R oraz prądu I_C można przedstawić na wykresach pokazanych na rys. 4-1-1(b).

Można je też wyrazić poniższymi równaniami:

$$V_C = E(1 - e^{-\frac{t}{RC}}), \quad e = 2,718 \quad (4-1-1)$$

$$V_R = Ee^{-\frac{t}{RC}}, \quad t: \text{czas ładowania [s]} \quad (4-1-2)$$

$$I_C = \frac{V_R}{R} = \frac{E}{R}e^{-\frac{t}{RC}} \quad (4-1-3)$$

Z rys. 4-1-2(b) można wywnioskować, że po upływie czasu równego jednej stałej czasowej ($1T$), napięcie V_C wzrośnie do 63,2% E , V_R wzrośnie do 36,8% E , a I_C zmniejszy się do 36,8% E/R . Po upływie czasu równego pięciu stałym czasowym ($5T$) napięcie $V_C = E * 99,3\% \approx E$ (typowo $T = 5RC$ - wynika zatem stąd, że jest to czas potrzebny do pełnego naładowania kondensatora C), a $V_R = E - V_C = E * 0,7\% \approx 0$.

2. Jak przedstawiono na rys. 4-1-2(b), gdy przełącznik ustawi się w pozycji a, to kondensator C będzie się rozładowywał, a napięcie V_C będzie stopniowo maleć. Gdy napięcie $V = V_C$ (polaryzacja napięcia V_R będzie przeciwna do polaryzacji napięcia na rozładowywanym kondensatorze), to napięcie V_R będzie stopniowo maleć, W trakcie ładowania się kondensatora C będzie też stopniowo maleć do zera prąd I_C (V_C będzie się zmniejszać). Zmiany napięć V_C , V_R i prądu I_C można przedstawić na wykresach pokazanych na rys. 4-1-2(b). Można je też wyrazić poniższymi równaniami:

$$V_C = E e^{-\frac{t}{RC}}, \quad e = 2,718 \quad (4-1-4)$$

$$V_R = -E e^{-\frac{t}{RC}}, \quad t: \text{czas rozładowywania [s]} \quad (4-1-5)$$

$$I_C = \frac{V_R}{R} = \frac{E}{R} e^{-\frac{t}{RC}} \quad (4-1-6)$$

Na rys. 4-1-2(b) można zauważyć, że po upływie czasu $T = 5RC$, wszystkie wielkości: V_C , V_R , I_C zbliżą się do zera, co odpowiada zakończeniu procesu rozładowywania.

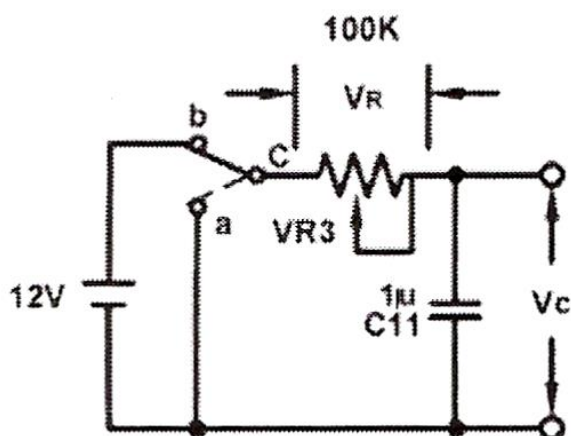
NIEZBĘDNY SPRZĘT LABORATORYJNY

1. KL 22001 — podstawowy moduł edukacyjny z laboratorium układów elektrycznych
2. KL-25002 — moduł układu prostownika, różniczkującego i całkującego
3. Oscyloskop
4. Multimetr

PROCEDURA

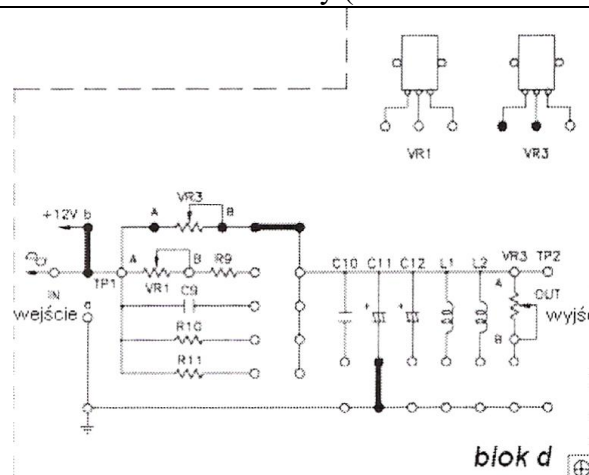
1. Ustawić moduł KL-25002 na module KL-22001 (moduł edukacyjny laboratorium z podstawowych układów elektrycznych), poczym zlokalizować blok d.
2. Wykonać połączenia posługując się układem pomiarowym przedstawionym na rys. 4-1-3 i schematem montażowym przedstawionym na rysunku 4-1-4.
3. Ustawić potencjometr VR3 na maksimum. Do wyprowadzenia wyjściowego OUT dołączyć oscyloskop (z ustawionym typem sygnału wejściowego na DC — sygnał stały) lub multimetr (Z wybranym podzakresem pomiarowym napięcia stałego — DCV) Włączyć zasilanie Zmierzyć i zapisać w tablicy 4 -1-1(a) zmiany napięcia na kondensatorze V_C .
4. Przenieść wtyk mostkujący (zwoję) z położenia b do a, jak to przedstawiono na rys. 4-1-5. Ustawić potencjometr VR3 na minimum. Zmierzyć zapisać w tablicy 4-1- 1(b) zmiany napięcia na kondensatorze V_C .
5. Ustawić potencjometr VR3 na maksimum. Wykonać połączenia zgodnie ze schematem montażowym przedstawionym na rysunku 4-1-6. Powoduje to zmianę kondensatora C11 ($1 \mu F$) na C12 ($100 \mu F$) Zmierzyć i zapisać w tablicy 4-1-1(c) zmiany napięcia na kondensatorze V_C .
6. Przenieść wtyk mostkujący (zwoję) z położenia b do a, jak to przedstawiono na rys. 4-1-6. Zmierzyć i zapisać w tablicy 4-1-1(d) zmiany napięcia na kondensatorze V_C .

Rys. 4-1-3

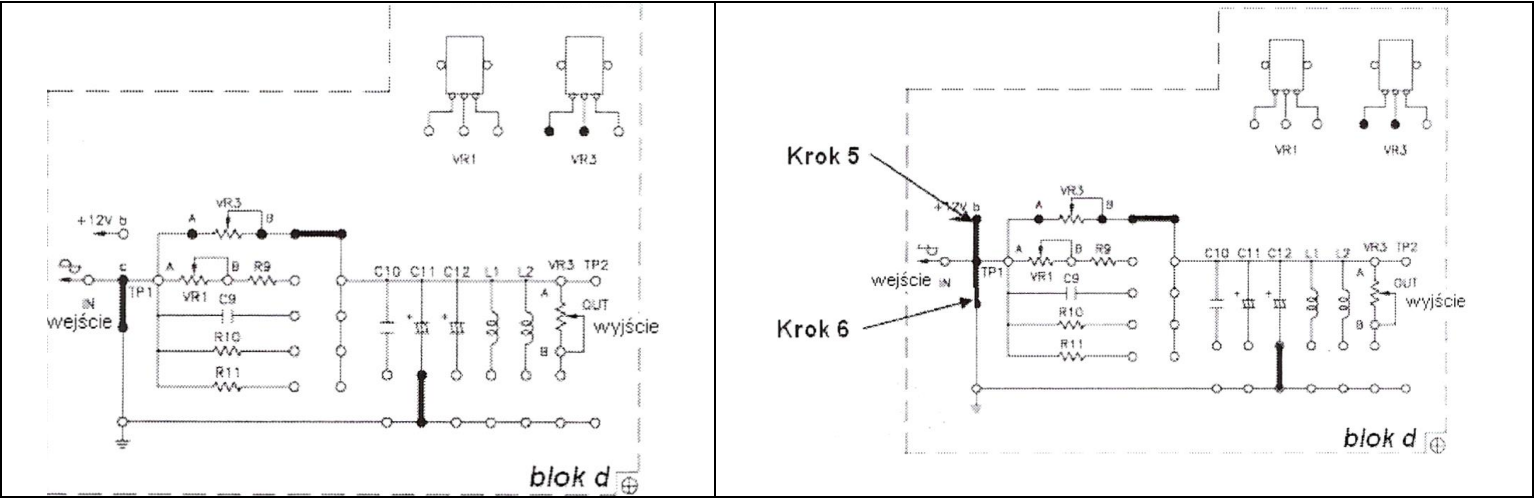

Rys. 4-1-5 Schemat montażowy (moduł KL-25002 blok d)

Rys. 4-1-4 Schemat montażowy (moduł KL-25002 blok d)

Rys. 4-1-6 Schemat montażowy (moduł KL-25002 blok d)

Wyjście Typ układu	Przebieg wyjściowy
Ladowanie (a) $C11=1\mu F$ $VR3$ maks.	
Rozładowanie (b) $C11=1\mu F$ $VR3$ min.	
Ladowanie (c) $C12=100\mu F$ $VR3$ maks.	
Rozładowanie (d) $C12=100\mu F$ $VR3$ min.	

Tablica 4-1-1

PODSUMOWANIE

W niniejszym ćwiczeniu sporządzono krzywe ładowania rozładowania kondensatora C w układzie RC. Gdy kondensator C jest ładowany do napięcie na nim rośnie wykładniczo, gdy zaś kondensator ten jest rozładowywany, to napięcie na nim maleje również wykładniczo. Proces ten zależy od wartości stałej czasu RC, W praktyce, gdy stała czasowa ładowania lub rozładowania jest równa 5RC, to napięcie na kondensatorze jest równe przyłożonemu napięciu lub odpowiednio zeru.

Zespół Szkół Mechanicznych w Namysłowie Pomiary elektryczne i elektroniczne	Imię i nazwisko			
Temat ćwiczenia: Układ rezystancyjno- pojemnościowy RC.	Nr ćw 07	Klasa 2TZ	Grupa	Zespół
	Data wykonania	OCENY		
		Samoocena	Wykonanie	Ogólna

CEL ĆWICZENIA;

Wykaz materiałów

.....

Wykaz narzędzi i sprzętu

.....

Wykaz aparatury kontrolno-pomiarowej.

.....

1. Ustawić moduł KL-25002 na module KL-22001 (moduł edukacyjny laboratorium z podstawowych układów elektrycznych), poczym zlokalizować blok d.
2. Wykonać połączenia posługując się układem pomiarowym przedstawionym na rys. 4-1-3 i schematem montażowym przedstawionym na rysunku 4-1-4.
3. Ustawić potencjometr VR3 na maksimum. Do wyprowadzenia wyjściowego OUT dołączyć oscyloskop (z ustawionym typem sygnału wejściowego na DC — sygnał stały) lub multimetr (Z wybranym podzakresem pomiarowym napięcia stałego — DCV) Włączyć zasilanie Zmierzyć i zapisać w tablicy 4 -1-1(a) zmiany napięcia na kondensatorze Vc.
4. Przenieść wtyk mostkujący (zworę) z położenia b do a, jak to przedstawiono na rys. 4-1-5. Ustawić potencjometr VR3 na minimum. Zmierzyć zapisać w tablicy 4-1- 1(b) zmiany napięcia na kondensatorze Vc.
5. Ustawić potencjometr VR3 na maksimum. Wykonać połączenia zgodnie ze schematem montażowym przedstawionym na rysunku 4-1-6. Powoduje to zmianę kondensatora C11 (1 μ F) na 012 (100 μ F) Zmierzyć i zapisać w tablicy 4-1-1(c) zmiany napięcia na kondensatorze Vc.
6. Przenieść wtyk mostkujący (zworę) z położenia b do a, jak to przedstawiono na rys. 4-1-6. Zmierzyć i zapisać w tablicy 4-1-1(d) zmiany napięcia na kondensatorze Vc.

SCHEMAT UKŁADU

Wyjście	Przebieg wyjściowy
Typ układu	
Ładowanie C11=1μF VR3- MAX	
Rozładowanie C11=1μF VR3- MIN	
Ładowanie C12=100μF VR3- MAX	
Rozładowanie C12=100μF VR3- MIN	

WNIOSKI I SPOSTRZEŻENIA